Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Jätepuitedirektiivin muutosehdotus – elintarvike- ja tekstiilijäte

Ympäristövaliokunta 28.11.2023
Neuvotteleva virkamies Sirje Stén
Hallitussihteeri Johanna Routio

Jätepuitedirektiivin muutosehdotus

- Esitys annettiin 5.7.2023. Espanja ei ole antanut puheenjohtajakaudellaan asian käsittelylle aikataulua.
  - https://ym.fi/-/euroopan-komissiolta-lainsaadantoehdotus-elintarvike-ja-tekstiilialan-ymparistovaikutusten-vahentamiseksi
- Tavoitteena on
  - vähentää tekstiili- ja elintarvikealojen ympäristö- ja ilmastovaikutuksia.
  - vähentää elintarvikejätettä koko ruokaketjussa ja edistää YK:n kestävän kehityksen tavoitetta ruokahävikin puolittamisesta.
  - lisätä tekstiilialan toimimista jätelain etusijajärjestyksen mukaisesti,
  - siirtää tekstiilien tuottajavastuulla kustannuksia tuotantoketjun alkupäähän (saastuttaja maksaa),
  - luoda tekstiili-innovaatioita erityisesti kuidusta kuiduksi kierrätykselle,
  - kasvattaa EU:n alueella uudelleenkäytön ja kierrätyksen markkinoita sekä lisätä siihen liittyviä työpaikkoja ja vähentää vientiä kolmansiin maihin (erityisesti ns. dumppaamista).

Nykytila - elintarvikejäte

Elintarvikejätteen määritelmä
jo nykyisessä jätedirektiivissä ja jätelaissa

1) elintarvike, joka on alun perin tarkoitettu syötäväksi ja josta on tullut jätettä (ns. ruokahävikki), ja
2) elintarvikkeen ei-syötävät osat (esim. luut, hedelmien kuoret, kahvinporot) silloin, kun näitä ei käytetä ihmisravintona, rehuna [tai muuna arvojakeena (esim. raaka-aineena kosmetiikkateollisuudessa)].

Sisältää siis kaiken jätehuoltoon päätyvän ruoan riippumatta sen käsittely- ja hyödyntämistavoista.

Elintarvikejätteen määrää on EU-tasolla mitattu vuoden 2020 jätemääristä alkaen. LUKE vastaa Suomen raportoinnista.

Nykytila - tavoitteet elintarvikejätteen vähentämiseksi

- YK:n kestävän kehityksen tavoite puolittaa ruokahävikin määrän henkeä kohden vähittäiskaupassa ja kuluttajatasolla vuoteen 2030 mennessä ja vähentämään ruokahävikkiä tuotanto- ja toimitusketjuissa.
- Sama tavoite valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa
- Jätesuunnitelman osana on myös nykyisen jätedirektiivin mukainen elintarvikejätteen vähentämissuunnitelma https://ruokahavikkitiekartta.fi/
- Suomi tehnyt paljon työtä koko elintarvikeketjussa elintarvikejätteen vähentämiseksi (mm. elintarvikealan materiaalitehokkuussitoumus).

Direktiiviehdotuksen elintarvikejätettä koskevat ehdotukset

- Elintarvikejätteen vähentämiseksi asetettaisiin jäsenmaita oikeudellisesti sitovat vähentämistavoitteet. Jäsenvaltioiden olisi vähennettävä 31.12.2030 mennessä:
  - 10 % elintarvikejätteen syntymistä elintarviketeollisuudessa,
  - 30 % elintarvikejätteen syntymistä henkilöä kohden yhteisesti kaupassa ja muussa jakelussa, ravintoloissa ja ruokapalveluissa sekä kotitalouksissa.
  - Vertailuvuosi olisi vuosi 2020. Jäsenvaltiolla voisi käyttää aiemmankin vuoden tietoja, jos ne on kerätty jätedirektiivin edellyttämällä tavalla.

- Jäsenvaltioiden tulisi tehdä toimenpiteitä kaikissa ruokaketjun osissa vähentääkseen elintarvikejätteen syntymistä.
- Jäsenvaltion tulee uudistaa elintarvikejätteen vähentämissuunnitelma, sisältövaatimuksista säädettäisiin ehdotuksessa.

Tekstiilivirtojen nykytilanne Suomessa

- Jätelain erilliskeräysvelvoite:
  - Yrityksien kerättävä tekstiilijäte mahdollisuuksien mukaan erikseen ja jos tekstiilijätettä syntyy suuria määriä,
  - kotitalouksien tekstiileille kunnallinen tekstiilijätekeräys vuoden 2023 alusta
    - n. 330 pistettä ja kerätään n. 2 200 t jätettä > lajitellaan uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen.
- Uudelleenkäytettävää tekstiiliä (tuotteena) kerätään n. 22 Mkg > lajitellaan, suuri osa vientiin
- Kehitystyötä kestävämmästä tekstiilialasta mm. TELAKETJU-verkosto https://telaketju.turkuamk.fi/

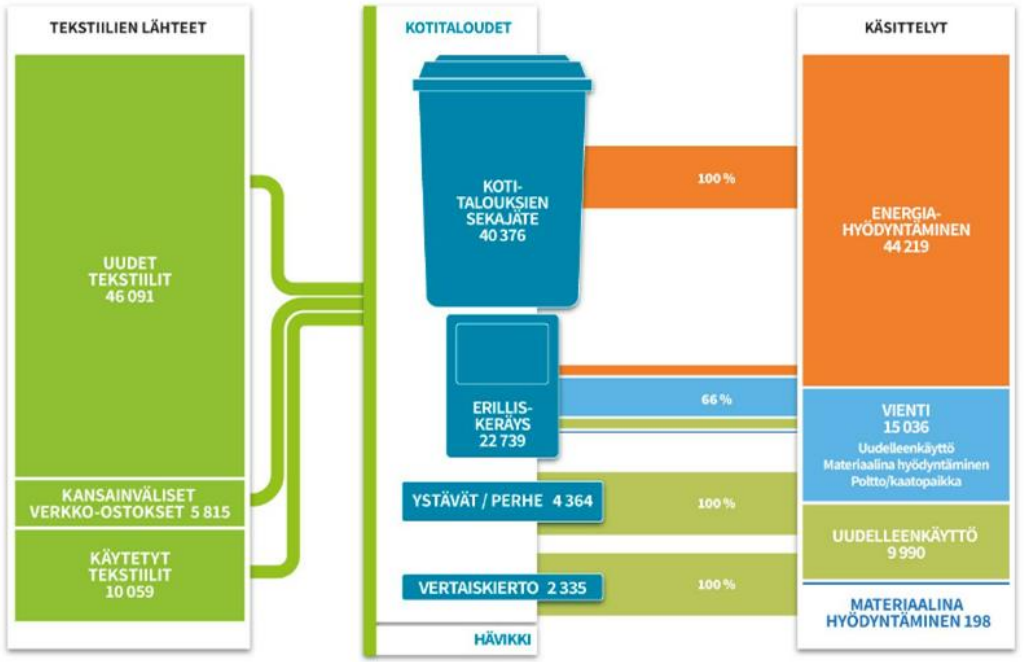

Kotitalouksien tekstiilivirrat Suomessa vuonna 2019.

Direktiiviehdotuksen tekstiilejä koskevat osa - laajennettu tuottajavastuu

- Jäsenmaiden tulisi perustaa laajennettu tekstiilien tuottajavastuujärjestelmä 30 kuukauden kuluessa direktiivimuutoksen hyväksymisestä. Muilta osin direktiivi tulisi saattaa kansalliseen lainsäädäntöön 18 kk kuluessa.
- Tuottajia olisivat kotitalouksien tekstiilien ja jalkinetuotteiden maahantuojat, valmistajat tai jakelijat, myös etäkauppa.
  - Tuottajan määritelmästä jätettäisiin pois yritykset, jotka työllistävät alle kymmenen henkilöä ja joiden vuotuinen liikevaihto ja taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa.
  - Tuottajina ei myöskään pidettäisi mittatilaustuotteita valmistavia mikroyrityksiä eikä uudelleenkäyttötoimijoita.
- Kaikki kerättävä tekstiili ja tekstiilijäte luokiteltaisiin jätteeksi ennen lajittelua (myös uudelleenkäyttöön kerättävä).

Direktiivin tekstiilejä koskeva osa - tuottajien kustannusvastuu

- Tuottajien (eli maahantuojien, valmistajien tai jakelijoiden) olisi vastattava seuraavista kustannuksista:
    - käytettyjen sekä jätteenä kerättyjen tekstiili - ja jalkinetuotteiden keräys ja sen jälkeinen jätehuolto,
    - yhteiseen keräysjärjestelmään kuuluvien sosiaalisten yritysten ja muiden kuin jätealan toimijoiden tuottaman tekstiilijätteen keräys, kuljetus ja käsittely.
    - Lisäksi sekajätteen koostumustutkimukset viiden vuoden välein, tiedottaminen, raportointi, TKI-toiminnan tukeminen
- Kaikki kerättävä tekstiili ja tekstiilijäte luokiteltaisiin jätteeksi ennen lajittelua (myös uudelleenkäyttöön kerättävä).
- Tuottajien olisi maksettava kustannukset niiden tuotteiden osalta, jotka on asetettu saataviksi markkinoille jäsenvaltioiden alueella direktiivin voimaantulon jälkeen.

Valtioneuvoston kanta – elintarvikejäte

- Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission tavoitteeseen vähentää elintarvikejätteen määrää eri sektoreilla.
- Valtioneuvosto katsoo, että oikeudellisesti sitovien elintarvikejätteen vähentämistavoitteiden asettaminen kotitalouksille on hyvin haasteellista. Kotitalouksissa tehokkaita vähentämistoimia voidaan kohdistaa vain ruokahävikkiin ei koko elintarvikejätteeseen, joka sisältää myös syömäkelvottoman osan elintarvikkeesta (mm. kuoret, luut).
- Voisi olla perusteltua asettaa elintarvikejätteen vähentämistavoitteet erikseen ruokaketjun eri osille yhdistetyn tavoitteen sijaan. Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti alkutuotannolle asetettaviin elintarvikejätteen vähentämistavoitteisiin, koska alkutuotannon hävikki on suureksi osaksi sääolosuhteiden, tautien ja tuholaisten aiheuttamaa.
- Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotuksen mukaisesti on mahdollista käyttää aikaisempaa vertailuvuotta (kuin vuotta 2020). Näin aiemmin tehty työ elintarvikejätteen vähentämiseksi tulisi edes osin otetuksi huomioon. Valtioneuvosto huomauttaa, että jäsenmaiden väliseen elintarvikejätteiden raportoinnin vertailtavuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota.
- Valtioneuvosto pitää hyvänä, että ehdotuksessa on asetettu komissiolle velvoite tarkastella vähentämistavoitteita uudelleen vuonna 2027.

Valtioneuvoston kanta – tekstiilijäte 1/2

- Valtioneuvosto kannattaa ehdotuksen pyrkimystä parantaa tekstiilien kiertotaloutta. Myös tekstiilien uudelleenkäytön aseman vahvistamiseen suhtaudutaan myönteisesti. Valtioneuvosto kannattaa ehdotuksen mukaista vaiheittaista lähestymistapaa, jossa tekstiilien kierrätykselle sekä uudelleenkäytölle ja sen valmistelulle vahvistettaisiin yksilöidyt tavoitteet sen jälkeen, kun luotettavaa tietoa on saatu.
- Valtioneuvosto kannattaa laajennettua tuottajavastuuta ja sen harmonisointia jäsenmaissa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotus pyrkii saamaan myös etäkaupan mahdollisimman kattavasti tuottajavastuun piiriin.
- Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti tuottajavastuun laajuuden määrittelyyn muista tuottajavastuualoista poikkeavalla tavalla. Tarvitaan mahdollisuuksia huomioida kansallisten jätehuoltojärjestelmien erityispiirteitä. Tekstiilien tuottajavastuuta koskevien säännösten tulisi perustua pääosin tuottajavastuuta koskevien yleisten säännösten mukaisille vaatimuksille.

Valtioneuvoston kanta – tekstiilijäte 2/2

- Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti kaiken kerätyn tekstiilin pitämiseen jätteenä keräyksen ajan. Ratkaisu muuttaisi merkittävästi nykykäytäntöä ja lisäisi hallinnollista taakkaa, kuten lupaprosesseja.
- Tuottajavastuun laajuuden määrittelyä olisi syytä tarkastella uudestaan:
  - ehdotus koskee nyt ainoastaan kotitalouksissa syntyviä tekstiili- ja jalkinejätteitä
  - pienet ja keskisuuret yritykset on rajattu pois tuottajan määritelmästä
  - tuottajien kustannusvastuu on ulotettu myös sosiaalisten yritysten ja muiden uudelleenkäyttötoimijoiden jätehuoltokustannuksiin.
- Ehdotuksessa tulisi määritellä käytetyt termit yksiselitteisesti, kuten ns. sosiaalinen yritys.
- Myös tuottajien kustannusvastuun rajaaminen koskemaan vain niitä tuotteita, jotka on asetettu saataville markkinoille direktiivimuutoksen jälkeen, tulisi tarkastella uudelleen.

Lisätietoja:

sirje.sten@gov.fi
johanna.routio@gov.fi

